

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

УДК 336

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14809693>**Контрольовані іноземні компанії у цифровій економіці: сучасні податкові виклики та перспективи регулювання****Савка Оріся Павлівна**

аспірант кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту економічного факультету, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська 1, м. Львів, Україна, <https://orcid.org/0009-0000-9117-9525>

Прийнято: 20.01.2025|Опубліковано: 30.01.2025

***Анотація.** У статті розглядається важливість та актуальність контрольованих іноземних компаній у контексті цифрової економіки, зокрема їх роль у податковому регулюванні та вплив на економічний розвиток України. Дедалі ширше застосування інтернет-технологій, глобальних цифрових платформ та послуг сприяє збільшенню числа міжнародних бізнес-структур, серед яких контрольовані іноземні компанії займають одне з провідних місць. У роботі обґрунтовується, що такі компанії можуть стати ефективним інструментом для залучення інвестицій, оптимізації господарських процесів та виходу українського бізнесу на світові ринки. Водночас існує низка ризиків, пов'язаних з недобросовісним використанням контрольованих іноземних компаній для ухилення від оподаткування чи розмивання податкової бази. Проаналізовано ключові чинники, які впливають на використання контрольованих іноземних компаній, зокрема фінансово-правову інфраструктуру держави, прозорість бізнес-процесів та законодавчі обмеження. Показано, що у цифрову добу зростає потреба у вдосконаленні*

національної податкової системи та формуванні чітких правил регулювання, які відповідатимуть високим міжнародним стандартам і водночас сприятимуть розвитку інноваційних секторів. Значну увагу приділено аналізу сучасних технологічних тенденцій, включно з криптовалютами, блокчейном та системами штучного інтелекту, що створюють нові можливості, але й збільшують складність виявлення та контролю транзакцій. Стаття пропонує систематизований огляд сучасних практик використання контрольованих іноземних компаній у цифровій економіці, а також виявляє основні виклики, які постають перед податковим регулюванням в Україні. На цій основі обґрунтовано конкретні рекомендації щодо адаптації вітчизняного законодавства до умов цифрової економіки, включно з ідеями про створення цифрової податкової платформи та ухвалення спеціальних норм про операції з цифровими активами. Зроблено висновок, що комплексний підхід, заснований на міжнародному досвіді, прозорості та технологічному розвитку, може забезпечити ефективне використання контрольованих іноземних компаній на благо національної економіки.

Ключові слова: контрольовані іноземні компанії, цифрова економіка, податкове регулювання, цифрові активи, штучний інтелект

Controlled foreign companies in the digital economy: current tax challenges and regulatory prospects

Orysia Savka

PhD Student, Department of Finance, Money Circulation and Credit, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0000-9117-9525>

Abstract. *The article examines the importance and relevance of controlled foreign companies in the context of the digital economy, in particular their role in tax regulation and impact on the economic development of Ukraine. The increasingly widespread use of internet technologies, global digital platforms and services*

contributes to an increase in the number of international business structures, among which controlled foreign companies occupy one of the leading places. The paper argues that such companies can become an effective tool for attracting investment, optimizing business processes and entering Ukrainian businesses into global markets. At the same time, there are a number of risks associated with the unscrupulous use of controlled foreign companies to evade taxes or erode the tax base. The key factors influencing the use of controlled foreign companies are analyzed, in particular the financial and legal infrastructure of the state, the transparency of business processes and legislative restrictions. It is shown that in the digital age, there is a growing need to improve the national tax system and form clear regulatory rules that will meet high international standards and at the same time promote the development of innovative sectors. Considerable attention is paid to the analysis of modern technological trends, including cryptocurrencies, blockchain and artificial intelligence systems, which create new opportunities, but also increase the complexity of detecting and controlling transactions. The article offers a systematic review of modern practices of using controlled foreign companies in the digital economy, and also identifies the main challenges facing tax regulation in Ukraine. On this basis, specific recommendations are substantiated for adapting domestic legislation to the conditions of the digital economy, including ideas for creating a digital tax platform and adopting special norms on transactions with digital assets. It is concluded that a comprehensive approach based on international experience, transparency and technological development can ensure the effective use of controlled foreign companies for the benefit of the national economy.

Keywords: *controlled foreign companies, digital economy, tax regulation, digital assets, artificial intelligence*

Постановка проблеми. Контрольовані іноземні компанії історично відіграють важливу роль в організації міжнародного бізнесу, забезпечуючи підприємцям та інвесторам інструменти для оптимізації податків і захисту активів. В умовах сучасного розвитку цифрової економіки актуальність цього

правового механізму тільки зростає. Україна, намагаючись зміцнити свої позиції у глобальній конкурентній боротьбі, не може ігнорувати потенціал та ризики, пов'язані з використанням контрольованих іноземних компаній. Завдяки світовим тенденціям діджиталізації, транскордонні угоди здійснюються швидше, а рух капіталу стає ще більш динамічним. Тому питання податкового контролю та регулювання контрольованих іноземних компаній набуває нового значення і потребує як наукового дослідження, так і чіткого законодавчого опрацювання. Актуальність теми зумовлюється і тим, що у світі розробляються та впроваджуються глобальні ініціативи з прозорості, наприклад, План дій BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), який спрямований на боротьбу з розмиванням податкової бази. Україна також бере участь у міжнародних процесах гармонізації податкового законодавства, зобов'язуючись дотримуватися прозорих правил обміну інформацією, розкриття кінцевих бенефіціарів та належного моніторингу трансфертного ціноутворення. У цих умовах контрольовані іноземні компанії залишаються під пильною увагою вітчизняних та міжнародних регуляторних органів, що вимагає від українського законодавця адаптувати норми до сучасного стану цифрової економіки.

Структура статті передбачає аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування мети й завдання дослідження. Висвітлення ключових методів досягнення мети дослідження. Виклад основного матеріалу й формування висновків по результатам дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід підкреслити, що важливі аспекти дослідження проблем податкового регулювання іноземних компаній розкривалися в роботах таких вчених, як Л. Сорока, В. Березін, К. Орел, Н. Хмель, О. Силкін, В. Петренко, Д. Левченко, С. Коваль, І. Гончар, Ю. Литвин, А. Кравець, О. Дубовик, Л. Шевчук, Р. Пономаренко, Т. Сахно, Я. Кучер, М. Поляков, К. Нечипорук, В. Мірошниченко, С. Харченко, І. Карпенко, Д. Василенко, Є. Корнієнко, Н. Ткачук, О. Куліш, Р. Мороз, Л. Васильєв, М. Ткач, О. Семенов, І. Жук, В. Приходько, А. Штангрет, М. Сердюк, Л. Лисенко, Р. Козак, А. Тесленко та ін. До прикладу, Монаєнко А. обговорює критерії, які

дозволяють визначати контролюючу особу контрольованих іноземних компаній, звертаючи увагу на податкові наслідки такого визначення [1]. Рудик О. Р. пропонує антикризові заходи для забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання, що має значення в контексті впливу контрольованих іноземних компаній на національну економіку [2]. Леськів Г., Левків Г. аналізують менеджмент у контексті інновацій і технологій штучного інтелекту, розкриваючи податкові виклики Індустрії 5.0, що також торкаються контрольованих іноземних компаній [3]. Бондаренко М. О. детально розглядає правові аспекти податкового планування, включно з тими, що стосуються контрольованих іноземних компаній [4]. Кобильнік Д. О. висвітлює нові правила оподаткування, які мають важливий вплив на діяльність контрольованих іноземних компаній [5]. Штангрет А., Силкін О., Шляхетко В. розглядають трудову міграцію як зовнішню загрозу для кадрової безпеки, що може бути пов'язано з діяльністю контрольованих іноземних компаній [6-7]. Калач Г., Корінь І. вивчають заходи протидії агресивному податковому плануванню, що мають особливе значення для контрольованих іноземних компаній [8]. Жукова О. В. детально аналізує проблеми можливої ідентифікації та майбутнього оподаткування контрольованих іноземних компаній, що є критично важливими для податкового регулювання [9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне науковому внеску провідних вчених, зазначимо, що низка теорій і концепцій в контексті особливостей функціонування контрольованих іноземних компаній у цифровій економіці, досі залишаються не розкритими повною мірою, що й зумовило вибір даної тематики, її сучасну актуальність. Дослідження може внести значний вклад у розуміння як удосконалити функціонування контрольованих іноземних компаній у цифровій економіці через надання рекомендації щодо адаптації національного законодавства до викликів цифровізації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є характеристика особливостей функціонування контрольованих

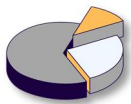

іноземних компаній у цифровій економіці. Об'єктом дослідження виступають контрольовані іноземні компанії. Методологія статті передбачає застосування методів індукції та дедукції, порівняння і систематизації, синтезу і аналізу, морфологічного аналізу, графічний й табличний методи, абстрактно-логічний метод.

Основне завдання статті являє собою визначення яким чином удосконалити функціонування контрольованих іноземних компаній у цифровій економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з ключових причин зростання популярності контрольованих іноземних компаній у цифровій економіці є можливість використовувати переваги певних іноземних юрисдикцій: пільгове податкове середовище, розвинену фінансову інфраструктуру та зручні умови регулювання [10-11]. Для України з її прагненням отримувати прямі іноземні інвестиції та водночас зберігати фіскальну стійкість, надзвичайно важливо сформувати ефективний підхід до регулювання таких структур. Держава має забезпечити, з одного боку, прозорість і законність використання контрольованих іноземних компаній, а з іншого – гарантувати достатній рівень податкових надходжень до бюджету і не створювати надмірного тиску, який може перешкоджати економічній ініціативі.

Цифровізація бізнес-процесів докорінно змінила моделі взаємодії між українськими власниками та їх іноземними суб'єктами господарювання [12-13]. Якщо раніше контроль над іноземними компаніями вимагав фізичної присутності або складних механізмів делегування повноважень, то нині цифрові платформи дозволяють керувати офшорною чи будь-якою іншою юрисдикційною компанією в режимі реального часу з мінімальними витратами. Завдяки цьому українські власники отримують доступ до світових фінансових ринків, а одночасно й до складних інструментів оптимізації витрат. Однак така легкість доступу створює ризик збільшення недобросовісних схем, коли контрольовані іноземні компанії використовуються виключно для мінімізації оподаткування та приховування прибутків (табл.1).

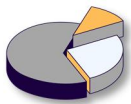
Таблиця 1

Сучасні практики використання контрольованих іноземних компаній у
цифровій економіці

№	Практики	Характеристика
1	Електронна комерція та хмарні сервіси	У багатьох країнах з привабливими податковими режимами реєструються компанії, які пропонують інструменти для міжнародної торгівлі, обслуговуючи замовників через хмарні платформи
2	Фінтех-інновації та мобільні застосунки	Використання контрольованих іноземних компаній поширюється на сферу розробки фінтех-рішень, банківських інструментів та платіжних систем. Завдяки законодавчим пільгам і розвинутій цифровій інфраструктурі окремих держав, стартапи та технологічні компанії швидше отримують ліцензії на проведення фінансових операцій і доступ до міжнародних інвестицій
3	Аутсорсинг та IT-сервіси	Українська IT-галузь вже багато років розглядає роботу через іноземні компанії як спосіб зниження податкових ризиків і виходу на глобальні ринки. Діджиталізація дозволяє ефективно управляти такими структурами віддалено, укладати договори з міжнародними клієнтами та отримувати платежі на рахунки в різних валютах
4	Управління інтелектуальною власністю	У цифрову епоху особливе значення набувають права на софт, мобільні додатки, ігри, а також програмні комплекси із застосуванням технологій штучного інтелекту

Джерело: складено авторами

Важливість контрольованих іноземних компаній для України обумовлюється також необхідністю забезпечити стабільне надходження податків і попередити витік капіталу [14-15]. З одного боку, контрольовані іноземні компанії можуть бути корисними для залучення міжнародного досвіду, технологій і фінансових ресурсів, однак з іншого – без належного контролю вони спрощують переміщення прибутків до низькоподаткових юрисдикцій. У цифровій економіці ці потоки можуть відбуватися блискавично, а їхній обсяг – бути значним, що становить додаткові загрози для державного бюджету. Вчасне оновлення законодавчих норм щодо контрольованих іноземних компаній,

включно із запровадженням ефективного моніторингу та звітності, допоможе зменшити нелегальні практики і зберегти податкову базу (рис.1).

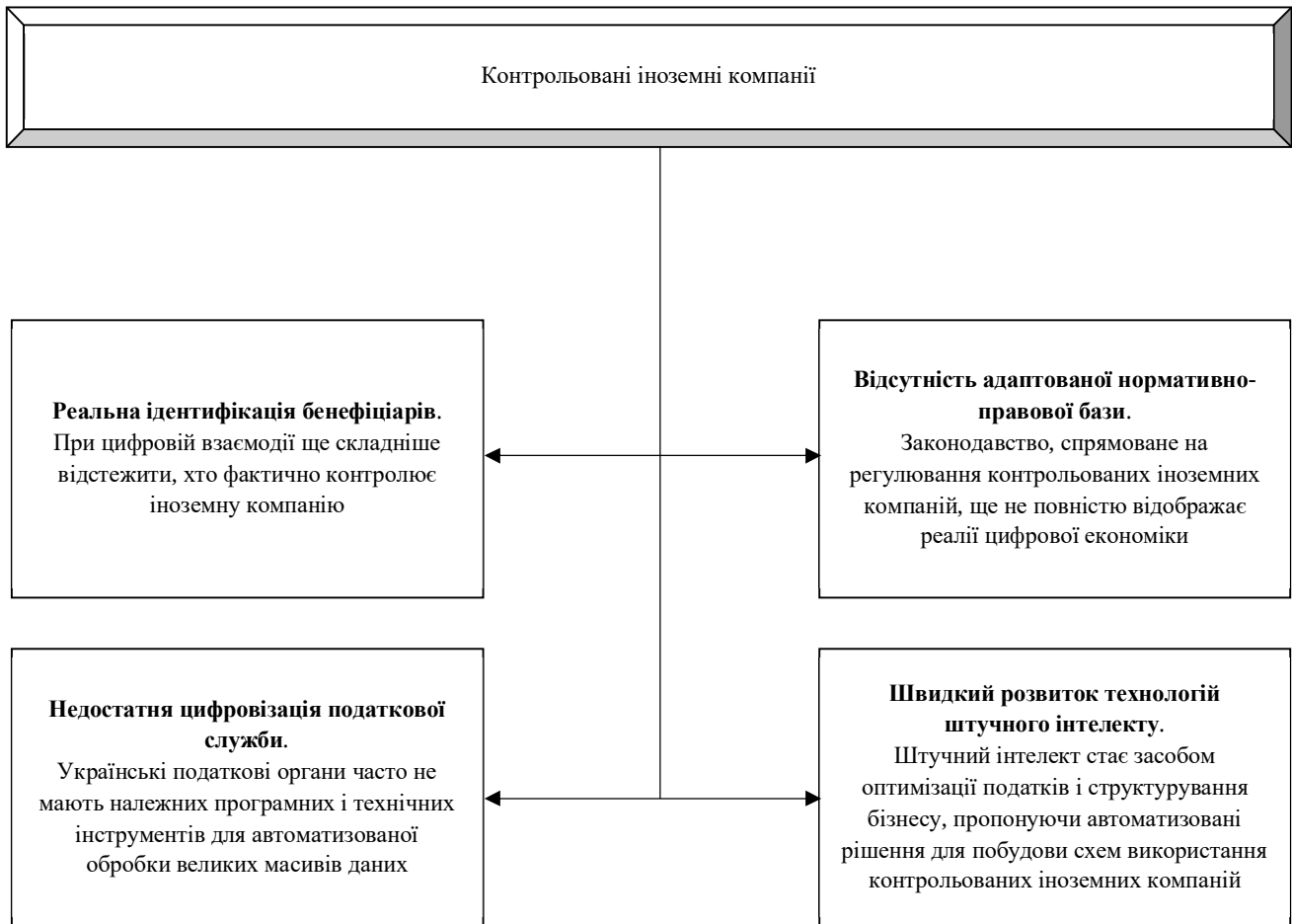
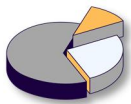

Рис.1. Ключових виклики для податкового регулювання контрольованих іноземних компаній в Україні

Джерело: складено авторами

У цифрову епоху виникає ще один важливий вимір – застосування технологій розподілених реєстрів, криптовалют та різних блокчейн-рішень, які додають складності в процеси оподаткування та контролю. Контрольовані іноземні компанії можуть ставати учасниками операцій з криптоактивами чи цифровими правами, переховуватися за складними цифровими схемами, що робить їх менш помітними для традиційних інструментів моніторингу. Саме тому Україна має переглянути і розширити набір інструментів для контролю, співпрацюючи з провідними міжнародними партнерами в питанні обміну

даними про транзакції у сфері цифрових активів та забезпечуючи прозорість дій власників контрольованих іноземних компаній (рис.2).

Рис.2. Рекомендації щодо адаптації національного законодавства до викликів цифрової економіки

Джерело: складено авторами

Разом з тим, слід розглядати контрольовані іноземні компанії не лише як джерело можливих ризиків, а і як перспективу залучення інвестицій та нових технологій. Цифровізація підвищує мобільність капіталу, але і створює умови для швидшої імплементації найкращих світових практик ведення бізнесу. Якщо регуляторні норми будуть побудовані гармонійно й ефективно, то українські підприємці зможуть користуватися перевагами глобальних ринків, а держава – отримувати додаткові податкові надходження. Таким чином, контрольовані іноземні компанії є важливим інструментом економічної інтеграції, якщо їх

використання відбувається в правовому полі і відповідає національним інтересам. Аби досягти балансу між стимулюванням інвестицій та контролем за податковою дисципліною, необхідно враховувати досвід інших держав та міжнародні стандарти. Сучасні технологічні рішення можуть стати опорою для моніторингу діяльності контрольованих іноземних компаній, надаючи податковим органам доступ до більш оперативної та якісної інформації. Водночас держава мусить змінювати парадигму перевірок: від застарілих методів, що базуються лише на звітності, до автоматизованих систем аналізу великих даних та взаємодії з інноваційними сервісами аудиту. У такій моделі цифровий прогрес стає союзником, а не загрозою для податкової системи.

Висновки. Підсумовуючи, можна стверджувати, що контрольовані іноземні компанії в умовах цифровізації глобальної економіки відіграють усе більш вагомую роль для України. Вони надають інструменти для розвитку міжнародної діяльності, включно з виходом на нові ринки й залученням фінансових ресурсів, але й несуть ризик впливу капіталів та зменшення податкових надходжень. З метою ефективного врегулювання необхідно впроваджувати сучасні механізми моніторингу, які враховують особливості цифрової економіки, активно співпрацювати з міжнародними організаціями в рамках протидії розмиванню податкової бази та розвивати власні технологічні платформи на основі підходів прозорості, відкритості та відповідальності. Лише комплексний підхід дозволить збалансувати інтереси держави, бізнесу та суспільства, заклавши підґрунтя для сталого економічного розвитку в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Монаєнко А. Критерії визначення контролюючої особи KІК. II Міжнародний податковий конгрес : зб. матеріалів (м. Ірпінь, 26 листоп. 2021 р.). Ірпінь : Унт ДФС України, 2021. С. 522–524.
2. Рудик О. Р. Антикризове управління фінансовою стійкістю суб'єктів господарювання в економіці України. – Рукопис. Дисертація на здобуття

наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08. – гроші, фінанси і кредит. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2010. 205 с.

3. Леськів Г., Левків Г. Менеджмент в умовах інновацій внаслідок застосування технологій на базі штучного інтелекту: виклики при переході до Індустрії 5.0. № 7(35).2024: Наукові інновації та передові технології. 278-285.
4. Бондаренко М. О. Правове регулювання податкового планування в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2019. 201 с.
5. Кобильнік Д. О. Нові правила оподаткування господарської діяльності в контексті закріплення податковоправового статусу контрольованих іноземних компаній. Економіко-правові проблеми розвитку та сприяння господарській діяльності в сучасних умовах : зб. наук. пр. за матеріалами III круглого столу, м. Харків, 25 черв. 2020 р. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2020. С. 311–316.
6. Силкін О. С. Аналіз фінансового стану підприємства як інформаційне підґрунтя забезпечення економічної безпеки. «Наукові записки». Львів: Укр. акад. друкарства. 2016. № 1. С. 220–225.
7. Штангрет А., Силкін О., Шляхетко В. Трудова міграція як зовнішня загроза для кадрової безпеки підприємства. № 10(38), 2024. Наукові інновації та передові технології. С. 190-201.
8. Калач Г., Корінь І. Заходи з протидії агресивному податковому плануванню в Україні. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2020. №3 (35), т. 2. С. 23–30.
9. Жукова О. В. Контрольовані іноземні компанії: проблеми можливої ідентифікації та майбутнього оподаткування. Вісник податкової служби. 2019. № 5.
10. Штангрет А., Силкін О. Безпекові аспекти управління персоналом в умовах гіпердинамічного зовнішнього середовища. № 9(37), 2024. Наукові інновації та передові технології. С. 227-237.

11. Трансфертне ціноутворення: сучасний стан та проблеми правозастосування : монографія / А. М. Котенко, М. О. Мішин, С. В. Брояков та ін. ; за ред. А. М. Котенка. Харків : Право, 2021. 162 с.
12. Монаєнко А. О., Атаманчук Н. А. Правова регламентація основних елементів правил контрольованих іноземних компаній: світовий досвід та можливості для України. Нове українське право. 2022. Вип. 2. С. 93–100.
13. Факета І. М. Контрольовані іноземні компанії: історичний аспект розвитку поняття. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. №11. С. 533–535.
14. Матвєєва Ю. І. Поняття та розуміння принципу правової визначеності. Наукові записки НаУКМА. 2017. Том 200 : Юридичні науки. С. 93–97. U
15. Пойда-Носик Н. Н. Визначення сутності механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. Вісн. Ун-тубанків. справи Нац. банку України. 2012. № 1 (13). С. 87–91.